

महत्त्वाच्या संसदीय समित्या

No.	समिती	रचना	कार्य
1	अंदाज समिती	<ul style="list-style-type: none">या समितीमध्ये 30 सदस्य असतात जे लोकसभेद्वारे दरवर्षी त्याच्या सदस्यांमधून निवडले जातात.कोणताच मंत्री या समितीच्या निवडीसाठी पात्र नाही.समितीचा कार्यकाळ एक वर्षाचा असतो.	<ul style="list-style-type: none">अंदाज समितीचे मुख्य कार्य हे आहे की संस्थेमध्ये काय सुधारणा, कार्यक्षमता किंवा प्रशासकीय सुधारणा, अंदाजांशी निगडित धोरणाशी सुसंगत असू शकतात.प्रशासनात कार्यक्षमता आणि अर्थव्यवस्था आणण्यासाठी ते पर्यायी धोरणे सुचवतात.
2	सार्वजनिक उपक्रम समिती	<ul style="list-style-type: none">सार्वजनिक उपक्रम समितीमध्ये लोकसभेने निवडलेले 15 सदस्य आणि राज्यसभेचे 7 सदस्य असतात.कोणताच मंत्री या समितीच्या निवडीसाठी पात्र नाही.समितीचा कार्यकाळ एक वर्षाचा असतो.	<ul style="list-style-type: none">सार्वजनिक उपक्रमांवरील समितीचे कार्य आहेत-सार्वजनिक उपक्रमांचे अहवाल आणि खाती तपासणे.सार्वजनिक उपक्रमांवरील नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षकांचे अहवाल, असल्यास, तपासणे.सार्वजनिक उपक्रमांच्या स्वायत्तता आणि कार्यक्षमतेच्या संदर्भात हे तपासण्यासाठी की सार्वजनिक उपक्रमांचे कामकाज चांगल्या व्यावसायिक तत्वांनुसार आणि विवेकी व्यावसायिक पद्धतींनुसार व्यवस्थापित केले जात आहे.तथापि, समिती सरकारच्या प्रमुख धोरणातील बाबी आणि उपक्रमांच्या दैनंदिन प्रशासनाच्या बाबी तपासत नाही.
3	सार्वजनिक लेखा समिती	<ul style="list-style-type: none">या समितीमध्ये लोकसभेने निवडलेले 15 सदस्य आणि राज्यसभेचे 7 सदस्य असतात.कोणताच मंत्री या समितीच्या निवडीसाठी पात्र नाही.समितीचा कार्यकाळ एक वर्षाचा असतो.	<ul style="list-style-type: none">संसदेने दिलेले पैसे सरकारने "मागणीच्या कार्यक्षेत्रात" खर्च केले आहेत का हे तपासणे हे समितीचे मुख्य कर्तव्य आहे. भारत सरकारचे विनियोग लेखा आणि नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षकांनी सादर केलेले लेखापरीक्षण अहवाल प्रामुख्याने समितीच्या परीक्षेसाठी आधार

			<p>बनतात. नुकसान, नगरी खर्च आणि आर्थिक अनियमितता असलेली प्रकरणे समितीने तीव्र टीकेसाठी येतात.</p> <ul style="list-style-type: none">• समितीला धोरणांच्या प्रश्नांशी संबंध नाही.• याचा संबंध फक्त संसदेने ठरवलेल्या धोरणाच्या अंमलबजावणीशी आणि त्याच्या परिणामांशी आहे.
4	कामकाज सल्लागार समिती (लोकसभा)	<ul style="list-style-type: none">• लोकसभेच्या कामकाज सल्लागार समितीमध्ये सभापतींसह 15 सदस्य असतात जे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात. सभापतींकडून सदस्यांची नामांकन केली जातात.• सभागृहातील पक्षांच्या संबंधित ताकदीनुसार सभागृहाचे जवळजवळ सर्व विभाग समितीमध्ये प्रतिनिधित्व करतात.	<ul style="list-style-type: none">• समितीचे कार्य हे अशा सरकारी कायदेविषयक आणि इतर कामकाजाच्या चर्चेसाठी दिलेल्या वेळेची शिफारस करणे आहे, जसे की सभापती, सभागृह नेत्याशी सल्लामसलत करून, समितीकडे पाठविण्याचे निर्देश देऊ शकतात. समिती, स्वतःच्या पुढाकाराने, सरकारला सभागृहात चर्चेसाठी विशिष्ट विषय पुढे आणण्याची शिफारस करू शकते आणि अशा चर्चेसाठी वेळ देण्याची शिफारस करू शकते.• समितीने घेतलेले निर्णय सभागृहाच्या सामूहिक दृष्टिकोनाचे चारित्र्य आणि प्रतिनिधी म्हणून नेहमीच एकमताने असतात. प्रत्येक अधिवेशनाच्या सुरुवातीला आणि त्यानंतर आवश्यकतेनुसार समितीची सर्वसाधारणपणे बैठक होते.
5	खाजगी सदस्यांची विधेयके आणि ठराव (लोकसभा) समिती	<ul style="list-style-type: none">• या समितीमध्ये 15 सदस्य असतात आणि समितीचे सदस्य म्हणून नामनिर्देशित केल्यावर उपसभापती त्याचे अध्यक्ष असतात. समितीची नियुक्ती सभापती करतात.• एक वर्षपेक्षा जास्त कालावधीसाठी समितीचे पद आहे.	<ul style="list-style-type: none">• खाजगी सदस्यांची बिले आणि ठरावांना वेळ वाटप करणे, लोकसभेत सादर होण्यापूर्वी राज्यघटना सुधारण्याची मागणी करणाऱ्या खाजगी सदस्यांच्या विधेयकांची तपासणी करणे, सर्व खाजगी सदस्यांची विधेयके सादर

			<p>केल्यानंतर आणि ते सादर करण्यापूर्वी त्यांची तपासणी करणे हे समितीचे कार्य आहे.</p> <ul style="list-style-type: none">सभागृहात विचारात घेण्यासाठी आणि त्यांचे स्वरूप, निकड आणि महत्त्वानुसार वर्गवारी A आणि श्रेणी B या दोन वर्गात वर्गीकृत करणे आणि अशा खाजगी सदस्यांच्या बिलांची तपासणी करणे जेथे सभागृहाच्या वैधानिक क्षमताला आव्हान आहे. अशा प्रकारे, समिती खाजगी सदस्यांच्या बिलांच्या आणि ठरावांच्या संबंधात समान कार्य करते जसे व्यवसाय सल्लागार समिती सरकारी व्यवसायाच्या संदर्भात करते.
6	नियम समिती (लोकसभा)	<ul style="list-style-type: none">नियम समितीमध्ये सभापतीसह 15 सदस्य असतात जे समितीचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात. सभापतींकडून सदस्यांची नामांकन केली जातात.	<ul style="list-style-type: none">समिती सभागृहातील कार्यपद्धती आणि व्यवहाराच्या बाबींचा विचार करते आणि लोकसभेत आवश्यक असलेल्या कार्यपद्धती आणि व्यवहाराच्या नियमांमध्ये काही सुधारणा किंवा भर घालण्याची शिफारस करते.
7	विशेषाधिकार समिती (लोकसभा)	<ul style="list-style-type: none">या समितीमध्ये सभापतींनी नामनिर्देशित 15 सदस्य असतात.	<ul style="list-style-type: none">सभागृहाच्या विशेषाधिकाराच्या उल्लंघनाशी संबंधित प्रत्येक प्रश्नाचे सभागृहाला किंवा सभागृहाने किंवा सभापतींनी त्याला संदर्भित केलेल्या कोणत्याही समितीच्या सदस्यांचे परीक्षण करणे हे कार्य आहे.विशेषाधिकाराचा भंग होतो की नाही हे प्रत्येक प्रकरणाच्या तथ्यांच्या संदर्भात ठरवते आणि त्याच्या अहवालात योग्य शिफारसी करते.
8	सरकारी आश्वासनांवर समिती (लोकसभा)	<ul style="list-style-type: none">या समितीमध्ये सभापतींनी नामनिर्देशित 15 सदस्य असतात. या समितीमध्ये एका मंत्र्याला नामांकित केले जात नाही.	<ul style="list-style-type: none">सभागृहातील प्रश्नांची उत्तरे देताना किंवा विधेयके, ठराव, हालचाली इत्यादींवरिल चर्चेदरम्यान, मंत्री कधीकधी एखाद्या विषयावर

			<p>विचार करण्यासाठी किंवा कारवाई करण्यासाठी किंवा नंतर सभागृहाला अधिक माहिती देण्याचे आश्वासन किंवा उपक्रम देतात.</p> <ul style="list-style-type: none">• या समितीचे कार्य म्हणजे वेळोवेळी मंत्र्यांनी दिलेली आश्वासने, आश्वासने, उपक्रम इत्यादींची छाननी करणे आणि अशा आश्वासनांची अंमलबजावणी किती प्रमाणात झाली आहे याचा लोकसभेला अहवाल देणे आणि अशी अंमलबजावणी झाली आहे का ते पाहणे.
9	ऑफिस ऑफ प्रॉफिट वर संयुक्त समिती	<ul style="list-style-type: none">• या समितीमध्ये 15 सदस्य असतात. लोकसभेतून दहा आणि राज्यसभेतून पाच सदस्य निवडले जातात.• प्रत्येक लोकसभेच्या कालावधीसाठी समितीची स्थापना केली जाते.	<ul style="list-style-type: none">• केंद्र आणि राज्य सरकारांनी नियुक्त केलेल्या समित्यांची रचना आणि चारित्र्य तपासणे आणि कोणत्या कार्यालयांना अपात्र ठरवावे आणि कोणत्या कार्यालयांनी एखाद्या व्यक्तीला निवडले जाण्यासाठी आणि कोणत्या पदासाठी अपात्र ठरवू नये याची शिफारस करणे ही समितीची मुख्य कार्ये आहेत.